

עין יצחק

**פינת ההלכה של ערב שבת
מאת מרן הראשון לציון
הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א
נשיא בית הדין הרבני הגדול
ובעל ה'ילקוט יוסף'**

כתיבה ועריכה: הרב יצחק קורלנסקי, הרב מרדכי גור | פר' נצבים וילך תשע"ז | גליון מס' 57

דיני שליח-ציבור

בתוך י"ב חודש לאב ואם או בשלושים לשאר קרובים, וכן בתוך שבעה, יכול להיות ש"צ.

בספר ערוך השולחן (סי' שעו סי"ג) כתב שיש מנהג קדום בדבר הזה נגד השו"ע, אפילו שהשו"ע כתב "אם אין אדם אחר", שמשמע שאבל לא ימשש ש"צ, המנהג הקדום נגד מרן, ויכול האבל לעלות ולשמש כש"צ. גם בספר בית לחם יהודה - חי לפני מאתיים שנה - (סימן שעו סק"ז) כתב שאבל תוך י"ב חודש לאב ואם רשאי לשמש כש"צ, רק הוא מחלק בין אבל על אביו ואמו לבין שאר קרובים, שאבל על אב ואם יכול לעלות להיות ש"צ, כי ברא מזכה אבא, ועל שאר קרובים לא יעלה לשליח ציבור. אבל אנחנו לא נוהגים לחלק בזה בין אבל על אב ואם לבין אבל על שאר קרובים.

וכן בקובץ מבית לוי מובא בשם הגר"ש ואזנר זצ"ל שהמנהג גם אצל האשכנזים שאבל על אביו ואמו עולה להיות ש"צ אפילו בתוך שבעה, ואדרבה זה זכות לנפטר, וכך מבואר בזוהר הקדוש שבכל קדיש שהבן אומר על אביו, ניצל האב מדינה של גהינם למבשך שעה וחצי, ואם נחלק את היום לששה עשר קדישים, יועיל לו שכל יום לא יכנס לגהינם, יתפלל כל יום שחרית, מנחה ערבית, יאמר קדיש על ישראל לאחר הלימוד - בבוקר, אחרי צהריים ובערב - סה"כ יהיה ששה עשר קדישים, כך הבין הגאון רבי חיים פלאג'י בשם הזוהר הקדוש, אבל בשו"ת יביע אומר השיג עליו, שנעלם ממנו דברי רבי חיים ויטאל בשער הכוונות (דרוש הקדיש דף טו ע"ב) שכתב שיש דרגות בגהינם, וההצלה היא מדרגה קשה לדרגה יותר נמוכה, וכי אדם שהיה רשע כל ימיו יגיד עליו בנו ששה עשר קדישים וינצל מגהינם לעולם ועד?! ובפרט שיש מי שאומר שכל זה בקדיש 'תתקבל' ולא בכל קדיש, אז יורד לו שעה וחצי. על כל פנים יש חשיבות שהבן יעלה לשמש כשליח ציבור בתוך השבעה, וכך היה מנהגינו בשבעה על הרבנית ע"ה שאבינו - מרן זצ"ל הורה לנו להיות ש"צ גם בתוך שבעה.

השבוע הייתי בבית אבליים והתעקשו שם לא להיות ש"צ, והסברתי להם כי הם מזכים את אביהם, ולא זו בלבד, הרי מרן כותב "אם אין שם מי שיתפלל להוציא את הרבים ידי חובתם", וכיום מי מוציא ידי חובה?! היום זה תקנת חכמים שלא זה ממקומה לעשות חזרת הש"צ, אבל לא מוציאים ידי חובה, וכן זה מנהג קדום, או מה שאמר הנוודע ביהודה או החתם סופר, הערוך השולחן וכל הפוסקים, ואין זו דרך נכונה בפסיקה לעשות ככל העולה על רוחם, וצריכים לשמוע ולהיות ש"צ.

שאלה: בית כנסת שיש להם שליח-ציבור כבר מספר שנים, והוא מרוצה לקהל, וירא שמים באמת, מחנך את בניו על דרכי התורה, אך בשנה זו הוא אבל על פטירת אביו, וקמו כמה מהקהל וטענו, איך ישמש עבורם כשליח ציבור, בסליחות, בראש השנה וביום הכיפורים, הרי מדת הדין מתוחה עליו?! האם הדבר נכון ע"פ ההלכה שאבל תוך שלושים או בתוך י"ב חודש על אב ואם, רשאי להיות ש"צ? והאם אבל בתוך שבעת ימי אבלות רשאי לעלות לשליח ציבור?

תשובה: מרן בשולחן ערוך (י"ד סי' שפד) כתב שאם אין שם מי שיתפלל בתוך שבעת ימי אבלות להוציא את הרבים ידי חובתם, יכול האבל להתפלל להוציאם. ומדויק מדבריו, שאם יש שליח ציבור אחר, האבל לא יתפלל, שהרי מידת הדין מתוחה עליו, אחד מבני החבורה שנופגע תדאג כל החבורה כולה (שבת קו). וכך כתב בספר עיקרי הד"ט, שאבל לא יעלה כשליח ציבור כל י"ב חודש, רק יאמר רק קדיש. וכ"כ בספר מסגרת השולחן.

אולם הרמ"א כתב שהקדיש מיועד למי שאינו יודע להתפלל לפני העמוד, אבל באמת להיות ש"צ עדיף יותר מלומר רק קדיש, שכאשר הבן עולה תוך שנה לאביו ולאמו וכולם עונים אמן וברוך הוא וברוך שמו, ברא מזכה אבא (סנהדרין קד ע"א), וכל מה שעושה הבן ומזכה את הרבים, נזקף לזכותו של האבא שהביא אותו לעולם הזה. ולכן נכונים דברי הרמ"א שיותר עדיף שיהיה האבל ש"צ בכל י"ב חודש מאשר שיאמר קדיש. ובאמת שכך המנהג פשוט לא רק אצל האשכנזים, אלא גם אצל הספרדים, שגם כשיש אדם אחר שיכול לשמש כשליח ציבור, מותר לאבל להיות שליח ציבור.

האחרונים כתבו בזה כמה טעמים. בשו"ת נודע ביהודה (קמא, האו"ח סימן לב) נשאל אודות אבל בתוך י"ב חודש על אב ואם, ובתוך שלושים על שאר קרובים, וכן בתוך שבעה, אם יכול לשמש כחזן באמירת הסליחות, שמידת הדין מתוחה עליו, ואיך יעלה את התפילות בימי הדין? והשיב שהימים הללו מראש חודש אלול עד יום הכיפורים אינם ימי דין, אלא אדרבה ימי רחמים, ולכן אפילו שהוא אבל ומדת הדין מתוחה עליו, רשאי להיות ש"צ.

ובשו"ת חתם סופר (חלק חו"מ סימן קסז) כתב שכל זה בזמנם שהיו יוצאים ידי חובה מהש"צ, שהיה הציבור שותק והש"צ אומר את החזרה וכולם יוצאים את ידי חובה, אולם בזמננו אין דבר כזה, והציבור מתפלל כל אחד לעצמו, וברוב העולם יודעים עברית וכל אחד מתפלל לעצמו, ואין הש"צ מוציאם ידי חובה, ולכן גם אבל

ולכן למסקנא: אבל תוך י"ב חודש על אב ואם, ואפילו בתוך השלושים ואפילו בתוך השבעה יכול להיות ש"צ, וגם בראש השנה וביום כיפור. ראש השנה דינו כדין רגל, שהאבל יוצא מגזרת שלושים, אבל על אב ואם הוא עדיין אבל י"ב חודש, ורשאי לעלות להיות שליח ציבור.

פרטי דינים בשליח ציבור

צריך האבל לדעת להתפלל בשפה ברורה ולא יהיה בולע מילים, 'משפחת הבלעי'..., וצריך להיות שליח ציבור הגון, ירא שמים, שומר שבת כהלכתה, ואינו מתגלח בתער, ושולח את בניו לבית ספר דתי ולא לבתי ספר מעורבים בנים ובנות יחד ח"ו, אדם כזה שעושה כן בידועין, 'יודע את ריבונו ומתכוין למרוד בו', אסור שיהיה ש"ץ, ואם יש כזה, יתפלל ביחיד בביתו ולא עם ש"ץ כזה.

מרחן בשו"ע (סימן נד) כתב ששליח ציבור צריך להיות הגון, ריקם מעבירות, שלא יצא עליו שם רע אפילו בילדותו, ומעביר על מידותיו, עניו ומרוצה לקהל, וקולו ערב, ורגיל לקרוא בתנ"ך, ושאינו אומר ח במקום כ ולהיפך, וכן ע במקום א.

מעלת נשוי

על הגבאים לחפש שליח ציבור תלמיד חכם, ואם אפשר עדיף שיהיה הגון גם במעשים טובים. ולכל הפחות יהיה בן שלושים, וכן התוקע יהיה ירא שמים והן שלושים. ולכתחילה לא ימנו לש"צ בחור לתפילות ימים נוראים ויחזרו אחרי ש"צ נשוי בן שלושים ומעלה שיש לו ילדים, אבל זה אינו לעיכובא, ואם לא מצאו אחד כזה, או שהבחור ירא שמים יותר מהנשוי והוא בן תורה, בן ישיבה, יתנו לבחור להיות ש"צ, כי היותר מעכב הוא שיהיה ירא שמים שעוסק בתורה.

שליח ציבור שנתאלמן מאשתו וקמו מערערים עליו שלא היה ש"ץ בימים הנוראים, ורוצים להביא ש"צ נשוי, העיקר לדינא שלא להעביר אותו ממשרתו, כי יש הבדל בין בחור שאינו נשוי שעדיף את הנשוי, ששניהם שווים בתורה, משא"כ אלמן שנשא אשה ונפטרה אשתו, הוא פחות חמור ולכן יכול להיות חזן בימים נוראים.

מי שישב עם אשתו יותר מעשר שנים ולא נפקד בזרע קודש, ובית הדין הרשו לו לישא אישה אחרת, (כהיום יש חוק שאסור לקחת שתי נשים, אבל יש לבי"ד סמכות ע"י חתימת נשיא בית הדין הגדול שמאפשרת לו לישא אשה שניה), מותר לו להיות ש"צ, מכיון שעשה את זה באישור בית דין.

עוברי עבירה

מי שתבע את חברו לבית משפט שדנים בדיני ערכאות, ולא פנה לבית דין שידונו ע"פ דין תורה, או שלא פנה לבית דין שיאשרו לו שיפנה לערכאות בדבר שאין לבית דין רשות לדון, עשה עבירה חמורה ואסור לו להיות שליח ציבור.

אדם שהיה חילוני גמור, ועבר את כל העבירות של התורה כי כך חונך, וחזר בתשובה, אין לך דבר שעומד בפני התשובה ומותר לו לשמש כשליח ציבור, בר"ה וביום כיפור, וכן בתעניות ציבור.

לכוין לשם שמים

ש"צ שיש לו קול ערב, ומסלסל ולהתחזן בקולו הנעים ומכוין לשם שמים ושמה ומודה לה', רשאי להיות ש"צ, ובלבד שיכוון להתפלל בכבוד ראש ובענוה ולא בצחוק וליצנות. ואם הש"צ מכוין כדי שהעם ישבחו אותו, הרי זה מגונה וע"ז נאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה.

עצה ליום הדין

ישראל, היא התועלת הגדולה ביותר שיכולה להיות. וע"ש שהביא בשם החפץ חיים שאמר, שאצלינו לימוד התורה וחיוזקה הוא דבר הכי גדול. בספר קובץ מאמרים של רבי אלחנן וסרמן (עמוד עב) מביא ששמע מהחפץ חיים, שבימי הגר"א היו אנשים מוכיחים שנסעו ממקום למקום לעודד את העם, אחד מהם שאל את הגר"א על מה לעורר בעיקר, וענה לו הגר"א, שידבר על לימוד תורה, כי הכל בכלל זה. ואמר החפץ חיים, כי לא איכפת לו להיצר הרע שיהודי יתענה כל היום, ובלבד שלא ילמד תורה.

ונודע מה שאמרו חז"ל המאור שבתורה מחזירה למוטב. וממילא אם אדם מזכה אחרים בלימוד תורה, אין לך דבר גדול מזה. האור זרוע (הל' תשעה באב ס"ס טז) מביא נוסח תפלה של אליהו הנביא על הר הכרמל, כמבואר בילקוט שמעוני, ובירושלמי תענית פרק ב' ה"ח, וכותב, שלכן בסליחות מוטב שיתפללו לפני העמוד תלמידי חכמים שיש להם תלמידים יראי שמים. וזה מפני שיש להם זכות הרבים, בזכות התלמידים יכול הרב להוושע ותפלתו נשמעת, כי על ידי שמזכה את הרבים שייך לכלל ישראל.

חז"ל בפרקי אבות אמרו, מרבה תורה מרבה חיים. וקשה, מהו הלשון מרבה תורה, הרי מעיקר חיוב ומצות ת"ת הוא ללמוד תמיד, וכמ"ש והגית בו יומם ולילה (מנחות טז): ותירצו, המרבה תורה אצל אחרים, זה מרבה חיים. וכן איתא בחז"ל (פרשת נצבים ה, ד) חיים הם למוצאייהם, למי שמוציא לאחרים.

ישנה עצה חשובה שאדם יזכה להכתב ולהחתם בספר החיים, בספר כתבי הסבא מקלם (עמ' סא) כותב, שאם אדם רוצה לזכות בדין עליו להיות שייך לכלל, שיהיו רבים צריכים לו. שידאג לאחרים ברוחניות, או בגשמיות, ולא לחיות רק עם עצמו. 'איש את רעהו יעזור ולאחיו יאמר חזק'. ואם יהיה שייך לכלל ישראל, זו היא זכות שיזכה בדין בר"ה, שבשמים יתחשבו בכך שרבים צריכים לו ויזכה לחיים.

ויש לסייע את הדברים ממדרש רבה (פרי נצבים) 'אתם נצבים היום כולכם', היום זה ר"ה, וכך מבואר גם בזוה"ק, אם אתם נצבים היום "כולכם" יחד, אזי אתם יכולים לעמוד בדין, ולכן אנו אומרים פסוק זה 'אתם הדבקים בה' אלוקים חיים כולכם היום', לרמוז שאם אתם בבחינת "כולכם", ממילא גם הוא בכלל ההבטחה שניתנה לכלל וזוכה בדין.

בספר אור ישראל לרבי ישראל סלנטר (אגרת ג) כותב: איך ימצא האדם תרופה ועצה לרצונו לחיות, "אם לא שנמסור עצמינו לצבור, אם מעט ואם הרבה". ובספר דעת חכמה ומוסר ח"ב (עמ' רפח) כותב בשם רבי ירוחם ממיר, שאמר בשם רבי ישראל סלנטר, שאם אדם נהנה מעניני העוה"ז, לכאורה זהו תשלום על מצוות שעשה, צריך לשלם על זה, אבל אם האדם באמת שייך לצבור, וחיייו הם למענך אלוקים חיים, מקבל עוה"ז לא חשבון עוה"ב. שהרי חיייו הם לצורך גבוה.

ולזאת העצה היעוצה לכל אחד לעשות מעשים המביאים תועלת לעם ישראל שעל ידי זה נתקשר ונהיה כולו בתוך הכלל כולו. ובזמנינו אין לנו שיעור אלא התוה"ק, והיינו שעל ידי שיחזק את לימוד התורה של כלל

'פינת ההלכה' של מרן הראשון לציון שליט"א משודרת בכל יום שישי בשעה 15:40 - 'כאן-מורשת' (100.7, 92.5, 90.8, 90.5)

ניתן להאזין גם בקו 'בית יצחק': 0772-660-880 בשידור חי וחוזר

לקבלת הגליון במייל: halcha3121@gmail.com

קוראים יקרים, אנו זקוקים לסיועכם! תוכלו גם להקדיש להצלחה, לרפואה ולעילוי נשמת יקיריכם

התקשרו: 05271-45-685 | קבלה מוכרת לצרכי מס לפי סעיף 46

ניתן לתרום גם בעמדות 'קהילות': 073-2757000 (מספרינו: 4497)